

SIMBOLNA PRIPOVED O NOTRANJI BOLEČINI

Zorko Simčič: *Trije muzikantje ali povratek lepe Vide*. Založba Obzorja 1994, ilustr. Viktor Šest

Zorko Simčič sodi med pisatelje, ki smo jih lahko spoznali in znova vključili v svoje literarnozgodovinske predstave v času slovenske demokratizacije in propada totalitarizma. Je namreč med tistimi, ki je moral po koncu vojne oditi v argentinski eksil. Eksil pa je – z izkoreninjenostjo in stalnim domotožjem – že sam po sebi del motiva, ki ga najdemo v lepi Vidi. Njegovo povest *Trije muzikantje ali povratek lepe Vide* je izdala založba Obzorja iz Maribora (1994, 145 str.), s celostranskimi barvnimi ilustracijami pa jo je opremil Viktor Šest.

Motiv lepe Vide sodi med najbolj pogoste literarne motive; še posebej pesemske iz t. i. saracenskega kroga. V Simčičevi osebni usodi je mnogo resničnega, zgodovinskega, tako kot v mitu o lepi Vidi. O razvoju mita v slovenski literaturi je napisal knjigo dr. Jože Pogačnik in pokazal na razvoj motiva v slovenski literaturi od začetkov do naših dni. V njej pa ne upošteva Simčičeve pravljice za otroke, čeprav je veliko pisal prav o zdovski literaturi že v časih, ko to še ni bilo ne zaželeno ne priporočljivo.

Simčičeva pripoved ima dve posebnosti: je zasnovana tako, da se lepa Vida vrne v rojstni kraj, vendar njen povratek ni tragičen in baladen, kot v ljudski romanci, marveč je celo srečen, radosten, saj se lepa Vida poroči z enim od godcev, ki jo tako rekoč rešijo, in mu rodi pet

otrok, troje sinov in dve hčeri. Sklep Simčičeve pripovedi tako radikalno spreminja temačno in otožno baladnost značnega konca; daje ji izrazito optimističen in svetel poudarek. Druga posebnost je to, da je zgodba napisana za tisto starostno stopnjo, ki je nemara najbolj občutljiva za take in podobne probleme: za šolarje zadnjih štirih razredov osemletke, čeprav bo nemara po njej posegel tudi kdo od starejših bralcev. Tako je pravzaprav smel poskus predstavitve nelahke snovi na umetniško učinkovit način in s prijemi, ki so primerni za omenjeno starostno stopnjo.

Zgodba o lepi Vidi je v svojem jedru problemska in to celo v več različnih smereh. Ni je lahko razumeti, ne le zaradi historične oddaljenosti, socialne različnosti in psihološkega minimalizma, v katerem je nastala in v katerem živi kot »arhetip«, marveč tudi zaradi njene danes nekoliko nerazumljive eksotike. Zato se mi zdi, da je Simčičeva predelava poskušala premostiti prav opisane probleme, tudi tako, da je lepo Vido skoraj do konca nekako izključila iz aktivnega dogajanja in ji podelila status notranjega, nujnega, vendar očem prikritega gibala. V središču je španski princ Rodrigo, ki začne veneti, ko ga tako rekoč iztrgajo iz naročja lepe Vide, ki ni samo njegova dojlja, marveč mu s svojim mlekom podeljuje tudi smisel za bivanje. A zdi se, da je kraljevič Rodrigo z njenim mlekom pil tudi žalost in domotožje, ki v Vidi vedno bolj rasteta, še posebej potem, ko

se ji zdi, da ni več potrebna, da je še bolj osamljena, ko je odrinjena v grajski stolp, kjer pestuje svojo žalost in samoto. Pisatelj je s svojo pripovedjo, ki razlikuje različne oblike odhoda, pravi odhod (z vrnitvijo) in umik ali beg, kjer je vrnitev bolj vprašljiva ali je ni, načel probleme, v katerih se mit lepe Vide nenadoma spremeni v bolečo aktualno pripoved o »begu« izpod Triglava. To je simbolna pripoved o notranji bolečini, ki jo je treba vcepiti predvsem tistim, ki Triglava nikdar niso videli, a ga imajo v genih in bodo nekega lepega dne zahrepeneli po njem, še bolj silno kot oni, ki ga še nosijo v svojih spominih kot podobo. Pred nami se zgodba tako razvije v priliko o bolečini prisilnega odhoda iz domovine in doma, a tudi o upanju na srečno vrnitev.

Simčičeva pripoved tako prerašča tista določila in smotre, ki jih običajno iščemo v tovrstnih literarnih izdelkih. Njen namen očitno ni »zglede« in »poučevanje« v kombinaciji z »zabavnostjo«; v tej pripovedi je namreč skrita tista bolečina, ki jo avtor skuša razložiti kar dvakrat, na koncu zgodbe in v dveh posebnih dodanih sestavkih. Prvi sestavek je namenjen ne samo otrokom – čeprav prvenstveno njim – in skuša biti kar se da informativen, saj govori predvsem o biografskih dejstvih iz pisateljevega življenja; postavlja ga v prostor še vedno ne povsem znane in poznane »zdomske književnosti«. Drugi sestavek, v obliki pogovora z avtorjem (nastal je leta 1990 v Buenos Airesu, že po prvih demokratičnih volitvah v Sloveniji in ob jasnih znakih njene poti v samostojnost), ki uporablja fiktivnega spraševalca (Simon Preprost je eden izmed Simčičevih pisateljskih psevdonomov), pa je namenjen odraslim. Že z naslovom *Bežati ali ne bežati – to je vprašanje* kaže na temeljno dilemo in človeško moralno stisko, v kateri je nastala tudi pričujoča otroška pripoved. Je take vrste spis, ki zahteva

pozornega in tenkočutnega bralca, takega, ki se zna izmakniti pastem vsiljenih predstav, ki so posledica življenja v enoumju in pod pritiski monistične istovrjenosti, kakršno so nam propagirali večji ali manjši politideologi vseh formatov in profilov tja do začetka osemdesetih let. Ta pogovor je moč razumeti samo, če smo pripravljeni na kar se da neobremenjeno razumevanje jezika, ki je varuh različnosti in različnih možnosti. To je samo podaljšani jezik Simčičeve proze za odrasle in tudi njegove pripovedi o lepi Vidi in njenih rešiteljih.

Pogovor namreč odkriva tisto dilemo, v kateri je živela slovenska argentinska diaspora in ki jo je morala vsak dan znova obnavljati ne le v vsakodnevem bivanju v tujem in indiferentnem svetu (podobno kot lepa Vida), ki je od prišlekov iskal le koristi, marveč tudi v miselnem in ustvarjalnem naporu, ki se ni več hranil iz realitete, marveč iz (grenkih in travmatskih) spominov. Zdi se, da je Simčič te dileme – predvsem v literaturi za odrasle – a tudi v *Povratku lepe Vide in treh muzikantih* – razrešil na najboljši možen način. Vprašanja, (ki so že odgovori) in odgovori (ki v sebi skrivajo nova vprašanja) nam omogočajo, da spoznamo umetniški psihogram pisatelja, ki se je s svojim pisanjem bojeval tako zoper »prah pozabljenja« kot tudi »zoper hromitev, ki jo povzroča notranji, duhovni beg«. Ta pisateljski pogled mu dovoljuje, da se ozira tako v preteklost kot tudi, da razmišlja o prihodnosti. S tem nehote (nemara pa tudi ne samo nehote) odpira vprašanje, ki je značilno za mladinsko literaturo, namreč: ni smisel te literature prav v tem, da skuša stvari »ujeti«, še preden jih skuša »dojeti«; to je, po avtorjevem mnenju »način«, s katerim otrok vstopa v svet odraslih. Literatura ta vstop lahko naredi razumljivejši, čeprav njegovih pasti ne more povsem odpraviti; otrok je vedno otrok in zdi se, da je to

izhodišče, na katerem je zgrajena tudi Simčičeva pripoved o lepi Vidi.

Simčičeva zgodba pa ni zanimiva in vredna pozornosti samo po svoji tematski, vsebinski plati, ki tudi odraslemu ponuja nove, drugačne, nenavadne, pozornosti vredne poglede na nas, ki smo živeli »pod Triglavom« in zaradi budnega očesa nismo vedeli, »kaj se dogaja z Lepo Vido na Španskem«, marveč tudi zaradi skrbno, premišljeno izbranega jezika. Simčičev jezik ni arhaičen, ni nostalgičen, ni tradicionalističen in vendar je drugačen. Skuša posneti, razu-

meti, približati in uporabiti jezik romanškega, nemara kar hispanoameriškega melosa, njegovo nabitost z živostjo, kar ponazarjajo predvsem trije muzikanti s svojo orfejsko močjo reševanja »izgubljenih« in »pozabljenih« duš. In še nekaj sporoča Simčičev jezik: prav s tem, da podeljuje živost jeziku slovenskih muzikantov in kaže na otrplost etikete španskega dvora, ki bi skoraj ugonobila mladega Rodriga, odkriva v tem jeziku tisto silo, na katero vse preradi pozabljamo.

Denis Poniž

OB 50-LETNICI CICIBANA

Ciciban, revija za najmlajše, praznuje letos že svoj 50. rojstni dan.

Od svojega začetka jeseni leta 1945 *Ciciban* najmlajše poučuje, zabava in vzgaja obenem.

V teh dolgih letih se je zvrstilo kar 12 urednikov, ki so vsak po svoje bogatili in izgrajevali revijo do podobe, kakršno ima danes.

Kratek pregled skozi vseh petdeset letnikov nam pokaže, da se je v *Cicibanu* zvrstilo s svojimi prispevki več sto vrhunskih mladinskih pisateljev in ilustratorjev, ki so znali na njegovih straneh pričarati pristen otroški svet.

Ustvarjanje revije za najmlajše je zelo zahtevna in občutljiva naloga. Pisatelj in pesnik, ilustrator in urednik morajo ves čas iskati poti k otroku in njegovemu doživljanju sveta.

Na začetku je bil ta svet še ujet v grenko izkušnjo komaj minule vojne. Nato se leto za letom osvobajata travme vojnih grozot in postopno zaživi v njem zopet samo mladost.

Otroku je blizu svet živali, narave in

z njo povezanih sprememb v letnih časih, zanima ga marsikaj iz naše naravne in kulturne dediščine, zastavlja vprašanja o strojih in izdelkih, rad bi izvedel kaj več o okolju, ki ga obkroža, rad se igra s prijatelji, zapoje in zpleše ali pa prisluhne skrivnostnim pripovedkam o velikanih, povodnih možeh, vilah in palčkih.

In tak je tudi *Ciciban*. Že od prvih številok leta 1945 najdemo v njem zastopane prav vse literarne zvrsti: poezijo, prozo, dramatiko. Pripovedke, pravljice in basni prinašajo modrost slovenskega in svetovnega ljudskega izročila, marsikatera pesmica ali zgodbica pa se zgodi v življenju, kakršno živi sodobni otrok.

Ob literarnih se vsa leta pojavljajo tudi vzgojno-izobraževalni prispevki. Ti odgovarjajo na vprašanja, ki jih vedno znova zastavlja otrokova radovednost, obenem pa poskrbijo tudi za zabavo in razvedrilo.